

TARTU UNIVERSITET
DET HUMANISTISKE OG KUNSTFAGLIGE FAKULTET
INSTITUTT FOR FREMMEDE SPRÅK OG KULTURER
AVDELING FOR SKANDINAVISTIKK

(Norsk språk og litteratur)

Dinas bok versus Jeg er Dina

Hva skiller boka fra filmen?

Bacheloroppgave

Iris Mõts

Veileder: Antonina Kostina

Tartu

2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
2. Bakgrunnsinformasjon	6
2.1 Herbjørg Wassmo	6
2.2 Dinas bok	6
2.3 Jeg er Dina	7
2.4 Et kort sammendrag av handlingen	7
3. Teori	9
3.1 Hypertekstualitet	9
3.2 Reduksjon	9
3.2.1 Stryking	10
3.2.2 Forkorting	10
3.2.3 Fortetning	10
3.3 Augmentasjon	10
3.3.1 Ekstensjon.....	11
3.3.2 Ekspansjon.....	11
3.4 Diegetisk transponering	11
3.5 Pragmatisk transformasjon	11
3.6 Semantisk transformasjon	12
4. Analyse	13
4.1 Reduksjon	13
4.1.1 Eksisjon	13
4.1.1.1 Scener som karakteriserer Dina.....	13
4.1.1.1a Bestemmelsen om å gifte seg	14
4.1.1.1b Testament.....	14
4.1.1.1c Møte med bjørn.....	15
4.1.1.1d Bilde av Hjertrud	15
4.1.1.1e Melking av en ku	16
4.1.1.1f Svarten.....	17
4.1.1.2 Dina og menn	17
4.1.1.2a Johan.....	17
4.1.1.2b Lorch.....	18
4.1.1.2c Benjamin.....	19
4.1.1.2e Niels.....	20
4.1.1.2f Anders	20
4.1.1.2g Karen	21
4.1.1.3 En annen utelatt del	21
4.1.1.3a Det gamle testamentet.....	22
4.1.2 Forkorting	22

4.1.2a Stine er gravid.....	22
4.2 Augmentasjon	23
4.2.1 Ekstensjon.....	23
4.2.1a Stormnatt.....	23
4.2.1b Sorg.....	24
4.2.1c Handel i Bergen	25
4.2.1d Dinas graviditet	26
4.2.2 Ekspansjon.....	26
4.2.2a Første møte	27
4.2.1b Musikkens makt.....	27
4.2.2c Brevet til Leo	28
4.3 Endringer	28
4.3.1 Motivasjon.....	28
4.3.1a Dinas spontanabort	29
4.3.1b Leos tilbakekomst.....	29
4.3.2 Diegetisk transponering.....	30
4.3.2a Benjamins fødsel	30
4.3.2b Skyting.....	31
4.3.3 Pragmatisk transformasjon	31
4.3.3a Våpen.....	31
5. Konklusjon og diskusjon.....	33
<i>Litteraturliste</i>	<i>35</i>
<i>Resümee.....</i>	<i>36</i>
<i>Lihlitsents</i>	<i>39</i>
<i>Autorsuse kinnitus</i>	<i>40</i>

1. Innledning

I den norske filmscenen finnes det en rekke filmer som opprinnelig er fra kjente romaner og som senere har kommet på TV-skjermer takket være flinke regissører og manusforfattere. Et slikt verk er Herbjørg Wassmos roman *Dinas bok*, som ble første gang utgitt i 1989, og var grunnlaget for den engelskspråklige spillefilmen *Jeg er Dina* fra 2002. Filmanuset er skrevet av Ole Bornedal og Jonas Cornell, førstnevnte er også filmens regissør. (Det Danske Filminstitut, u.d.)

Målet med denne bacheloroppgaven er å gi en oversikt over de sentrale forskjellene mellom det litterære verket *Dinas bok* og filmatiseringen *Jeg er Dina*. Oppgaven benytter adaptasjonsanalysen kvalitative metode for å undersøke hvordan fortellingens innhold, karakterer og tematikk er overført fra bok til film. Analysekapittelet bygger på det teoretiske rammeverket som presenteres i teorikapittelet.

Forskningsspørsmål:

- I hvilken grad har filmen vært tro mot handlingen i boka?

Dette undersøkes gjennom følgende delspørsmål:

- Hva mangler i filmen sammenlignet med boka?
 - Hva er nytt i filmen sammenlignet med boka?
 - Hva finnes både i filmen og boka, men er omformet i filmen?
- Hvordan påvirker disse endringene handlingen?

Det første forskningsspørsmålet kommer av at filmen ofte ikke er like omfattende som boka, og noe blir fjernet fordi hele handlingen ikke alltid blir overført til filmen. Men i motsetning til dette bør det også nevnes at det finnes filmer der filmskaperne har lagt til egne tillegg eller gjennomført endringer. Det andre spørsmålet oppstår fra det faktum at disse endringene også til en viss grad påvirker filmens historie og hvordan seeren oppfatter filmen sammenlignet med bokas leser.

Ettersom det er mer og mer populært i disse dager å lage nye filmer basert på allerede eksisterende litterære verk, viser dette oppgaven hvordan et slikt emne også ble behandlet for mer enn tjue år siden og hvordan det fungerte. Senere vil det være mulig å sammenligne hvordan filmer basert på bøker i ulike tidsalder er like eller ikke så mye.

Tidligere forskning

Det er noen tidligere oppgaver om er blitt skrevet om denne romanen. I 2001 ble Herbjørg Wassmos *Dinas bok* studert av Katarina Kajalainen ved Universitetet i Tartu, *Er «Dinas bok» av Herbjørg Wassmo et trivielt litterært verk?*. Ved Universitetet i Oslo studerte Marianne Lisette Lorier Holen *Dina-triologien og anmelderne. En resepsjonsanalyse av Herbjørg Wassmos Dina-trilogi i Norge og Nederland* i 2008. Camilla Karoline Sagstuen Joramo har i 2021 også studert bromanen ved Universitetet i Oslo *Mor gjennom fire generasjoner. En realistisk og melodramatisk lesning av Herbjørg Wassmos fremstilling av morsrollen i Hundre år, som påvirket av samfunn, modernisering og kristendom*.

Ingen av tidligere oppgavene har omhandlet filmatiseringen *Jeg er Dina* som brukes i denne oppgaven for å analysere den med romanen. Ved Universitetet i Tartu har man tidligere skrevet hvordan filmatiseringene er blitt til, men ingen av oppgavene omhandler Herbjørg Wassmos roman *Dinas bok*.

Denne bacheloroppgaven innledes med bakgrunnsinformasjon som gir en oversikt over Herbjørg Wassmos forfatterkarriere, samt informasjon om romanen og filmatiseringen som analyseres. Deretter følger en kort oppsummering av handlingen. Det tredje kapittelet presenterer det teoretiske rammeverket, med særlig vekt på Gérard Genettes verk *Palimpsests: Literature in the Second Degree*, som danner grunnlaget for analysen i det påfølgende kapittelet. Den fjerde delen av oppgaven består av en sammenlignende analyse mellom romanen og filmatiseringen. Til slutt oppsummerer det femte kapittelet funnene og besvarer forskningsspørsmålene.

2. Bakgrunnsinformasjon

Dette kapitlet gir en kort oversikt over forfatteren Herbjørg Wassmo, romanen *Dinas bok*, filmen *Jeg er Dina* og handlingen i fortellingen.

2.1 Herbjørg Wassmo

Wassmo er en norsk forfatter som gjorde seg kjent på den litterære scenen med sin bok *Huset med den blinde glassveranda* (1981). I tillegg har Wassmo også publisert ei barnebok, skuespill, noveller og en dokumentarroman (Lothe, 2025). I sine romaner har Wassmo skrevet om sin familiehistorie, tre generasjoner av kvinner, personlige liv og hvordan hun ble seksuelt misbrukt av faren da hun var liten (Gyldendal: Hundre år, u.d.; Lothe, 2025).

Wassmos skrivemåte er preget av en kvinnelig synsvinkel. Og noen av temaene som går igjen i bøkene hennes er skam og skyldfølelse, ønsket om hevn, men også tilgivelse og forsoning av situasjoner. Forfatteren vet hvordan hun skal representere skjøre mennesker med en kompleks indre verden i sine verk. (Lothe, 2025)

Wassmo har vunnet en rekke priser for sitt verk, både i Norge og i utlandet. Blant dem Kritikerprisen (1981), Nordisk råds litteraturpris (1987) og Amalie Skram prisen (1997). (Gyldendal: Herbjørg Wassmo, u.d.) I 2007 ble Wassmo utnevnt til Ridder av første klasse av St. Olavs Orden, for sin litterære virksomhet (KONGEHUSET: Herbjørg Margretha Wassmo, 2007). Hun mottok også den franske orden for kunst og litteratur (Ordre des Arts et des Lettres) i 2011 (NRK, 2011). Wassmo bøker er oversatt til 26 språk og utgitt i 29 land (Gyldendal: Herbjørg Wassmo). Wassmo har utgitt til sammen tjueen bøker (Lothe, 2025 & Gyldendal: Mitt menneske, u.d.).

2.2 *Dinas bok*

Herbjørg Wassmo skrev sin første bok i Dinas-trilogien i 1989. Handlingen i fortellingen finner sted omtrent på 1850-tallet i Nord-Norge. Hovedpersonen i boka heter Dina, som har en ulykkelig

barndom og vokser opp til å bli en uforutsigbar, noen ganger til og med vill, kvinne som ignorerer kjønnsroller. (Lothe, 2025)

2.3 *Jeg er Dina*

I 2002 kom ut en spillefilm *Jeg er Dina*. Filmens manus er skrevet av Ole Bornedal og Jonas Cornell, den første av de nevnte er også regissøren til filmen. (Nasjonalbiblioteket) Bokas hovedperson Dina Grøneltv er spilt av Maria Bonnevie (IMDb: I am Dina, u.d.). Filmen ble nominert til 18 priser og vant ti av dem (IMDb: I am Dina. Awards, u.d.). Maria Bonnevie vant en norsk filmpris, *Amandaprisen*, for beste kvinnelige skuespiller for Dina (Svendsen og Emilsen, 2025).

2.4 Et kort sammendrag av handlingen

Det var vaskedag på gården da Dina fortsatt var en liten jente. Alle kvinner var i vaskehuset og Dina gikk for å undersøke et håndtak som kunne brukes til å snu og bøye en gryte fylt med kokende vann. Men dette førte til en beklagelig hendelse: Dina flyttet ved et uhell spaken, noe som førte til at det kokende vannet i vannkokeren rant over mora hennes og hun døde.

Tiden har gått, Dinas mors Hjertruds ånd viser seg av og til for Dina. Og Dina med sin oppførsel er utenfor farens kontroll. Og når hennes far hører at hans gode venn Jacob har fått øye på Dina og allerede tenker på å gifte seg med henne, er faren enig. Selvfølgelig er Dina ikke begeistret med det første, men velger likevel for å gå med på ekteskapet. Ved å gifte seg med Jacob, sikrer Dina en god fremtid for seg selv, samtidig som den forblir stå og i stand til å øke makten på ektemannens gård og blant menneskene der. Jacob, som ble betatt av Dinas ungdommelige skjønnhet, rømmer nå til en eldre, roligere kvinne i sine ledige stunder. Men en dag, mens Jakob er sammen med denne kvinnen i huset hennes, faller han ned trappa og bryter sitt bein. Dina kjører dit og opptrer hardt mot mannen sin, hun tolererte ikke at Jacob ikke respekterte henne. Det går flere dager før det blir bestemt at Dina skal ta Jacob til en lege. Men på vei til legen iscenesatt Dina en ulykke, som har resultert i at en slede med den sårede mannen har falt ned i en kløft. Dina drepte sin utro mann. Og nå får Dina besøk av åndene til både Hjertrud og Jacob.

En dag tak det fyr i fjøset og folk fra en passasjerbåt kommer for å hjelpe til med å slukke brannen. En av hjelperne er Leo, som Dina blir forelsket i. Han er hemmelighetsfull. Dina finner ut at Leo driver med riksspionasje for han ble arrestert for det. Men fordi Dina bryr seg så mye om Leo, gir hun falskt vitnesbyrd. Etter å ha blitt befridd av arresten, reiser Leo tilbake til Dina på Reinsnes. Alt ser bra ut til de begynner å krangle, noe som ender med at Dina skyter Leo.

3. Teori

I dette kapitlet introduseres teorien og begrepene som benyttes i analysekapitlet. Teorien bygger på den franske litteraturkritikeren og strukturalismens banebryter Gérard Genette, med særlig vekt på hans verk *Palimpsests: Literature in the Second Degree* (1997). I denne boka undersøker Genette hvordan nye tekster springer ut fra tidligere tekster gjennom etterligning og transformasjon. (Genette, 1997) I denne bacheloroppgaven anvendes dette perspektivet for å analysere hvordan en litterær tekst – i dette tilfellet en roman – er blitt adaptert til film. Det er den engelske oversettelsen av verket, oversatt av Channa Newman og Claude Doubinsky, som er benyttet i oppgaven (Genette, 1997).

Etter forfatterens kjennskap er de fleste av de engelske fagbegrepene i Genettes teori ikke oversatt til norsk. Derfor er de engelske begrepene brukt i oppgaven, og de som ikke ble funnet i eksisterende oversettelser, er oversatt til norsk i samarbeid med en norskspråklig morsmålstaler.

3.1 Hypertekstualitet

I *Palimpsests: Literature in the second degree* introduserer Genette begrepet **hypertekstualitet** (*hypertextuality*) for leseren. Dette er en forbindelse som knytter den nye teksten til den tidligere teksten. For å betegne de to «versjonene» av teksten bruker han begrepet **hypotekst** (*hypotext*) for å betegne originalen, og den nye teksten, som er laget basert på den opprinnelige, er en **hypertekst** (*hypertext*). (Genette, 1997, s. 5) I denne bacheloroppgaven er *hypoteksten* romanen *Dinas bok*, og *hyperteksten* er filmen *Jeg er Dina* som er basert på denne romanen.

3.2 Reduksjon

Noen gang kan det være behov for forkortning av hypoteksten. Det finnes flere muligheter til det. En måte å gjøre teksten kortere på er gjennom **reduksjon** (*reduction*), som betyr å fjerne deler av teksten. Det er tre hovedmåtene for tekstreduksjon som Genette presenteres **stryking** (*excision*), **forkorting** (*concision*) og **fortetning** (*condensation*). (Genette, 1997, s. 229, 235, 238)

3.2.1 Stryking

Som navnet **stryking** (*excision*) tyder på blir noen deler fra hypoteksten fullstendig fjernet i nye teksten. **Stryking** brukes til å fjerne deler av tidligere teksten som ikke har noen stor innvirkning på selve historien. (Genette, 1997, s. 229)

3.2.2 Forkorting

En annen måte for tekstreduksjon er **forkorting** (*concision*). I dette tilfellet er den nye teksten mer kompakt enn den opprinnelige hypoteksten. Innholdet i hypoteksten blir endret for å gjøre teksten mer kortfattet samtidig som de viktige idéene og temaene i historien blir opprettholdt. Denne tekstreduksjonen skaper en ny hypertekst som til og med kan endres så betydelig at den ikke etterlater et eneste ord av den tidligere teksten. (Genette, 1997, s. 235)

3.2.3 Fortetning

Fortetning (*condensation*) er gjenfortelling som fokuserer på de viktigste elementene i fortellinga for eksempel sammendraget eller resyméet. (Genette, 1997, s. 238)

For min analyse er relevante de to reduksjonsmetodene: *stryking* og *forkorting*.

3.3 Augmentasjon

Noen gang kan det være nødvendig med utvidelse av hyperteksten. Da bruker man ifølge Genette (1977) **augmentasjon** (*augmentation*). Augmentasjonen er ikke begrenset til bare å gjøre den opprinnelige teksten lengre, den er også nødvendig for å tilføye et nytt innhold. Som i tilfellet med reduksjon, er det forskjellige måter å utvide en tekst på ved hjelp av *augmentasjon*. De to hovedmulighetene er **ekstensjon** (*extension*) og **ekspansjon** (*expansion*). (Genette, 1997, s. 254, 260)

3.3.1 Ekstensjon

Ekstensjon (*extension*) er en måte å utvide en fortelling på, der nye store deler legges til den opprinnelige teksten (Genette, 1997, s. 254). Den brukes når tidligere teksten ikke er særlig betydningsfull, når man ønsker å skape mer spenning, eller når man kombinerer to hypotekster til en ny tekst. (Genette, 1997, s. 254–255, 258)

3.3.2 Ekspansjon

Med **ekspansjon** (*expansion*) gjøres det eksisterende innholdet i den opprinnelige teksten lengre og mer komplekst i hyperteksten. For eksempel har setningen i den tidligere teksten gjort to eller tre ganger lengre i den nye teksten. Dette brukes ofte når den opprinnelige teksten nevner kort en detalj eller dialog som beskrevet mer detaljert og i lengden i hypoteksten. (Genette, 1997, s. 260-261)

3.4 Diegetisk transponering

Diegetisk transponering (*diegetic transposition*) er relatert til **diegese** som refererer til rommet og tiden fortellinga finner sted i. Følgelig betyr **diegetisk transponering** at handlingen i hypoteksten er flyttet til et annet tidspunkt og/eller sted i hyperteksten. (Genette, 1997, s. 294-296)

3.5 Pragmatisk transformasjon

Pragmatisk transformasjon (*pragmatic transformation*) betyr å endre det som skjer i den tidligere teksten og måten det skjer på. Disse endringene skjer vanligvis når hypoteksten også har gjennomgått en **diegetisk transponering**, endring i tid og/eller sted. En annen måte å bruke pragmatisk transformasjon på, er å korrigere eller forbedre hypoteksten. (Genette, 1997, s. 311-312)

Denne oppgaven fokuserer kun på endringen som følger med **diegetisk transponering**.

3.6 Semantisk transformasjon

Semantisk transformasjon (*semantic transformation*) betyr at den nye teksten tillegger handlingen en årsak som er forskjellig fra den den hadde i hypoteksten. *Semantisk transformasjon* kan deles inn i tre. Den første kalles **motivering** (*motivation*), som betyr at et nytt motiv, som ikke finnes i hypoteksten, er lagt til hyperteksten. Den andre er **demotivering** (*demotivation*) gjør det motsatte og fjerner ett motiv, så at den ikke er med i hypoteksten. Og med den tredje, **transmotivering** (*transmotivation*), erstattes et motiv i hypoteksten med et nytt i hyperteksten. Så transmotivering er en kombinasjon av de to andre semantiske transformasjonene: **demotivering + (re)motivering = transmotivering** (*transmotivation*), med andre ord den tredje er en kombinasjon av de to første. (Genette, 1997, s. 324-325)

I rammene av denne oppgaven er kun *motivering* relevant for analysedelen.

4. Analyse

Analysen i denne oppgaven bygger på en sammenligning av innholdet i romanen *Dinas bok* og dens filmadapsjon *Jeg er Dina*. Mer spesifikt undersøker analysen hvilke elementer som er utelatt, lagt til eller endret i filmversjonen sammenlignet med boka. Oppgaven har ikke som mål å kartlegge alle forskjeller i detalj, men fokuserer på de mest sentrale endringene som har betydning for handlingen og fortolkningen av verket.

4.1 Reduksjon

Siden den største forskjellen mellom boka og filmen er at mange scener fra boka er utelatt fra filmen, vil analysen først belyse de ulike typene av reduksjon i adapsjonen. Det er nemlig flere scener i romanen som filmskaperne av *Jeg er Dina* enten har minket i omfang eller ikke har tatt med i det hele tatt

4.1.1 Eksisjon

Det er noen deler som fullstendig mangles i filmen. Eksisjon som har blitt gjennomført av filmskaperne, kan man ut fra analysen, dele i tre kategorier: 1) scener som karakteriserer Dina, 2) scener som beskriver Dinas forhold til andre mennesker 3) og noen andre utelatte scener. Oversikt over de utelatte scenene blir gitt i delkapitlene under.

4.1.1.1 Scener som karakteriserer Dina

I *Dinas bok* har Wassmo ved hjelp av flere scener beskrevet Dinas tosidige karakter. På den ene sida kan vi, gjennom disse beskrivelsene, se Dina som ei sta og dristig kvinne, og som er veldig dominerende i tiden, 1800-tallet. Men samtidig ser vi også ei kvinne med en god vilje og en knust sjel. I filmen *Jeg er Dina* ser seeren også hovedpersonen som en dominant og sta kvinne, men hennes knuste sjel er ikke skildret like sterkt sammenlignet med boka. I analysen under presenteres det seks slike scener som ikke ble med i filmen. De tre første forsterker de mørkere sidene ved Dinas karakter, mens de tre siste viser den ømmere sida ved hennes personlighet.

4.1.1.1a Bestemmelsen om å gifte seg

Denne scenen framstiller Dina i boka mer selvstendig, besluttsom og egenrådig enn i filmen. Både i boka og filmen kommer Jacob, Dinas fremtidige ektemann og farens venn, på besøk til Dinas far. Mens han er på besøk, ser han Dina spille cello for gjestene. Dette bildet av Dina vekker følelser i Jakob som han ikke har opplevd siden hans kones død. Før han drar, forteller Jacob Dinas far at han vil at Dina skal gifte seg med ham. Og senere forteller Dinas far også nyheten til Dina.

I boka etterfølges dette av en scene der Dina rir til Jacobs gård og forteller ham at ingenting vil bli ut av ekteskapet deres. Mannen prøver å finne en annen tilnærming til saken og tilbyr Dina kaffe og kake og viser henne rundt på gårdsanlegget. Dina overnatter på gården, og neste morgen bestemmer de å gifte seg likevel.

- Han far sei at vi skal giftes! Slynget hun ut, uten å hilse. Så strøk hun av seg ei grålig saueskinnslue, med en bevegelse som om hun skulle vært en dreng.
- Det blir det ikkje nokka av! la hun til. (Wassmo 1996, s. 65)

Før Jacob kastet loss for å bringe henne hjem i husbåten, var de enige. De skulle giftes. (Wassmo 1996, s. 66)

Det at Dina rir til Jacobs gård og står opp for seg selv, skaper et mer selvstendig inntrykk av Dina i boka, noe som får leseren til å føle at ekteskapet er nettopp Dinas avgjørelse. Fraværet av dette understreker imidlertid i filmen at Dinas ekteskapet med Jacob er en avtale mellom to venner, Dinas far og Jacob. Det som gjelder det helhetlige bildet, så påvirker ikke utelatelsen av denne scenen i stor grad framstillingen av Dinas uavhengige og selvbevisste oppførsel i filmen, ettersom det finnes andre momenter i filmen som formidler dette.

4.1.1.1b Testament

Det er en scene i boka som har forsøkt å beholde et mer respektfullt inntrykk av Dina mot Jacobs ønsker, så mye som mulig i scenens kontekst. Det som nemlig utelates fra filmen er når Dina leser ektemannen Jacobs uoffisielle testamente etter hans død, som angir nøyaktig hva noen skal arve fra Jacob. Og fordi Dina ikke er helt fornøyd med dette, forfalsker hun et nytt testamente i Jacobs navn med noen endringer i det til hennes fordel, men samtidig blir ikke de andre fullstendig arveløse.

Men hun prøvde ikke å forfalske det ekte, eller gi det ut for å være noe annet enn det hun «etter erindring» mente at hennes «salige og kjærlige mann» muntlig hadde ytret ønske om. Til forveksling var det lik Jacobs vilje, unntatt på noen få punkter: /.../. (Wassmo 1996, s. 149)

I filmen blir det vist kun det at Dina brenner testamentebrevet, seeren vet ikke engang om Dina leste den. Her ser det ut som om filmskaperne ønsker bare å beholde Dinas negative sider, hennes frekkhet. Og hennes karakter får en enda mørkere innvirkning, ettersom hun ikke engang gidder å skrive en ny og oppfylle sin avdøde ektemanns ønsker.

4.1.1.1c Møte med bjørn

Dette er en scene hvor Dina blir fremstilt som ei svært dominerende kvinne, som føler seg likestilt med menn fordi hun ikke er redd for å jakte på bjørn. En dag møter Stines bror en bjørn ute. Når Dina hører om bjørnen, vil hun umiddelbart på. Verken Tomas eller Dina finner noen bjørn i skogen, men de fanger andre dyr, og når Tomas skyter en hare, blir Dina opphisset av synet. Og rett der, i den samme skogen, dytter Dina Tomas, som fortsatt er ugift, ned inn i snøen, og river både hans og sine egne klær av, for et intimt samleie.

– Vi fer på jakt i morra, Tomas. Vi må ta den bjørnen som dilta rundt! hadde hun sagt.
– Ja, æ har tenkt tanken. Men Dina! Du kan ikkje vare med! sa han. – Æ får med mæ kara fra ...
– Ti! avbrøt hun. – Ingen veit ka vi skal. Berre vi skal ta bjørn! Høre du, Tomas? Vi sei at vi skal sett snare.
(Wassmo 1996, s. 180)

Dinas dominerende og maskuline natur blir skildret i andre scener i filmen (som når hun angriper faren sin fysisk). Så det å utelate en scene påvirker ikke historien eller Dinas karakter nevneverdig. Dette er mer et avvik fra hovedhistorie i den originale historien, som ikke er med i filmen.

4.1.1.1d Bilde av Hjertrud

Dette er en scene i boka der Dina er avbildet storgråtende, noe som gir leseren følelsen av at Dinas sjel er knust og at hun ikke alltid er så modig som hun ser ut til å være. Det dukker opp en kunstner på Dinas gård i Reinsnes. Dina forteller kunstneren om sin avdøde mor, Hjertrud, og viser også mannen et bilde av henne. Kunstneren er så inspirert av Hjertrud at han bestemmer seg for å male

et bilde av henne til Dina. Når Dina ser det nesten ferdige bildet, blir hun så rørt og også trist at hun begynner å gråte fordi hun hadde et nært forhold til mora si.

Dina satt på det arrete golvet og ulte. En forlatt og rasende ulv. Uten hemninger eller sjenanse. Ulven satt på sin bak i fullt solskinn og gråt ut sin skremmende sang. Til slutt var det som om hun forsto at hun var helt utenfor enhver folkeskikk. Hun tørket tårene og lo. (Wassmo 1996, s. 189)

Denne scenen får frem Dinas sarte og skjøre side, noe som ikke gjenspeiles i filmen. Leseren føler sympati for Dina når man leser dette, fordi Dina i det øyeblikket virker ekte hun skjuler ikke tristheten sin. Det at filmskaperne utelot denne fra filmen hindrer seeren i å se Dina som skjør kvinne med en ulykkelig sjel. I filmen fremheves Dinas image som dominerende og egenrådig kvinne, som hun var i boka.

4.1.1.1e Melking av en ku

Med denne scenen er Dina avbildet i boka som kvinne som bryr seg om andre og er villig til å hjelpe dem. Dina lærer ei budeie hvordan man melker ei ku slik at kua ikke velter bøtta. I tillegg sier Dina at jenta skal fortelle kua om bekymringene sine. Budeia er fascinert av Dina, og senere forteller jenta de andre hvor godt Dina kommer overens med dyr. Dette styrker Dinas gode rykte blant folket.

Den unge budeia kunne ikke nedlegge for ei matmor hun hadde. Fortalte til alle som ville høre. Om frua som var så flink med dyr. Så vennlig og hjelpsom. (Wassmo 1996, s. 240)

Denne scenen viser at Dina kan være til hjelp for folk. I filmen formidles Dinas hjelpsomhet hovedsakelig gjennom hennes handlinger rettet til å hjelpe Stine (kvinne som hjelper til med å oppdra Dinas sønn), noe som også er omtalt i boka. Ved å utelate dette kan man se at filmskaperne har utelatt en god fremstilling av Dina overfor folk utenfor vennekretsen hennes. Som med den forrige, ville det å inkludere denne filmen forbedre seerens oppfatning av Dina. Men det er ikke en nødvendig scene for hovedhistorien, så å la den være med ville gjort filmen lengre og seeren ville ikke bli like oppslukt av filmen.

4.1.1.1f Svarten

Det er en scene i boka som viser Dina som rasjonell, hun gjør det som må gjøres og lar det ikke plage henne følelsesmessig fordi hun ikke føler seg dårlig eller skyldig etterpå. Filmen utelater hvordan Svarten, hesten til Dina, skader seg under magen og såret blir betent. Siden dyret ikke lenger kan stå, bestemmer Dina seg for å lette sin trofaste hests lidelse ved å avslutte dyrets liv.

Jeg er Dina som er alene med en jernslegge og en kniv. Og hesten. Vet Jeg hvor jeg må treffe? Ja! Fordi jeg må. Jeg er Dina som snakker til Svarten. Jeg er Dina som holder den rundt halsen. Som ser den inn de ville øynene. Lenge. Jeg er Dina som slår. Og hugger! Dypt. (Wassmo 1996, s. 473)

Siden hesten er nevnt i mange tilfeldige scener i boka, er drapet på dyret på slutten av historien ødeleggende, ettersom det sterke båndet mellom dem har utviklet seg over tid, noe som gjør at dødsfallet har en trist effekt på leseren. Når man ser filmen tenker man ikke spesielt på hesten som noen ganger vises der. Og derfor gir det ingen mening å skildre slutten på en hests liv i filmen. Også Dinas rasjonalitet er representert i filmen gjennom andre scener, som da hun ville få Niels til å gifte seg med Stine etter at Dina hørte at Stine hadde blitt gravid av Niels, så fraværet av denne scenen påvirker ikke seerens forståelse av Dinas karakter.

4.1.1.2 Dina og menn

Her skisseres Dinas forhold til seks karakterer skissert. Disse scenene viser leseren mer av Dina fra ulike vinkler i forskjellige situasjoner med andre karakterer.

4.1.1.2a Johan

Én biperson, Johan, som er Jacobs sønn, er fullstendig utelatt fra boka. Og dermed også forholdet mellom ham og Dina, som viser hvor fortryllende denne kvinna er, fordi skjønnheten hennes også trollbandt Johans far, som giftet seg med Dina. Med Johan vises det hvordan holdningen hans til Dina endrer seg over tid. Først avskyr han farens nye unge kone, Dina, men etter at Dina inviterer ham til å svømme med henne og holder ham over vannet med hendene, forsvinner avskyen:

Johan slapp seg utpå dypt vann. Avskyen for Dina druknet. Nakenheten hennes la seg som ei hinne om han. (Wassmo 1996, s. 93)

Etter Jacobs død klarer Dina til og med å lokke Johan til sengs med seg, selv om hun i utgangspunktet ikke hadde noen intime følelser for ham da hun giftet seg med faren hans. Johan får skyldfølelse etter det fordi han følte at han hadde sviktet faren sin og også kallet sitt:

Etterpå lå han i det flimrende lyset bak hvite, fortrukkede gardiner og hev etter pusten og visste at han hadde forrådt sin Gud, sitt kall, og sin far! Og han kjente seg vektløst flytende som en ørn høyt over havet. (Wassmo 1996, s. 338)

Johan var borte i mellomtiden. Han studerer teologi og er senere, for en stund, pastor på Helgeland. Etter hvert kommer han likevel tilbake til Dinas gård i Reinsnes for å undervise barna.

Da lyset kom tilbake, kom Johan også. Han ville heller være på Reinsnes og undervise barna, enn å fryse ihjel blant fremmede som var uten dannelse og gudstro, som han sa. Men han skalv om munnen og streifet Dina med øynene. (Wassmo 1986, s. 410)

I boka fokuserer denne sidehandlingen på utviklingen av forholdet mellom Dina og Johan. Dette forholdet fremhever også sjarmen Dina har. Seeren kan også oppleve hennes sjarm i filmen gjennom hennes forhold til Jacob og Leo, mannen som Dina forelsker seg dypt i. Å utelate Johans scener påvirker ikke innholdet i hovedhistorien, ettersom det er en kort sidehistorie. Og hvis det er mange karakterer i filmen, er det ikke nok tid til at dette forholdet har en lignende effekt som i boka.

4.1.1.2b Lorch

Flere scener er utelatt fra filmen som viser i boka hvor mye Lorch, som er Dinas hjemmelæreren bryr seg om lille Dina og står opp for hennes ønsker. Forholdet deres kan beskrives som far og datter, ettersom Dina ikke fikk like mye oppmerksomhet fra faren sin. Dinas far, lensmannen, befaler Lorch å slutte å spille piano hjemme, fordi lille Dina begynte å gråte da hun hørte musikken, og faren hennes liker ikke denne gråten, etter at hans kone døde. Den lille jenta ber Lorch om å spille det igjen, noe han gjør når Dinas far ikke er hjemme. Men senere snakker Lorch med Dinas far for å avtale at pianoet kan spilles når Dinas far ikke er hjemme, noe faren gir sitt samtykke til.

Herr Lorch dristet seg til, i milde ordelag, å si at det likevel ville være synd om ingen spilte på det dyre instrumentet. Han kunne lære Dina opp når lensmannen ikke var til stede. (Wassmo 1996, s. 41)

Denne episoden viser leseren at Lorch er svært omsorgsfull overfor Dina, og han står opp for Dinas ønsker, da han sannsynligvis ser på Dina som noe av en datter, og som et resultat ser Dina på Lorch

som farsfiguren siden faren hennes ikke tar vare på henne på den måten. Deres sterke bånd formidles vakkert i filmen med scener fra boka, som for eksempel når Lorch tar med Dina for å besøke hennes mors grav. Fjerning av noen scener som karakteriserer forholdet deres, påvirker ikke selve historien i særlig grad, fordi det også er nødvendig av hensyn til tidsstyringen.

4.1.1.2c Benjamin

Noen scener som viser hvilket forhold Dina har til Benjamin og hvor sky og fremmedgjort han er overfor mora si, Dina, er også utelatte fra filmen. Dette er fordi Dina ikke er interessert i å oppdra barnet, og Benjamin var også uplanlagt. Som for eksempel episoden der Dina inviterer Benjamin til å bli med henne til Kvæfjord for å se den nye hesten. Benjamin blir glad, men er redd for å vise det til Dina.

– Vil du vær med til Kvæfjord og sjå på ny hest? spurte hun idet dampen fløytet.

Han svarte ikke før det ble stille.

– Det kunne ha vore artig, sa han med tilgjort hverdagslig stemme. Som om han var redd Dina skulle ombestemme seg dersom han viste glede. (Wassmo 1996, s. 479)

I tillegg er Benjamin ikke så flink til å være rundt Dina, ettersom Dina ikke bryr seg så mye om gutten, og hun flyttet også ut av hovedhuset til kårstua alene. Og senere, når Stine og Tomas gifter seg, gir Dina kårstua til de nygifte og flytter tilbake til hovedhuset. Benjamin er ikke vant til det, så han flytter inn hos Stine og Tomas:

Benjamin var blitt vant til at han alltid bodde i det huset Dina ikke var. Han bestemte selv at han skulle flytte med i kårstua. (Wassmo 1996, s. 458)

Disse scenene understreker at Dina ikke er den typen mor til sønnen sin som barnet ønsker seg, og han tør ikke vise følelsene sine til henne. Han mangler morskjærlighet og familiemodell, og Stine og Tomas hjelper ham med å lindre disse manglene. Det er også en parallell mellom Benjamin og Dinas forholdet, og forholdet mellom Dina og faren hennes, så Dina har tatt i bruk farens foreldremodell, der faren ikke ga barnet oppmerksomhet. Selv om filmen ikke har like mange momenter mellom Dina og Benjamin som i boka, kan man likevel se at de er fremmedgjort fra hverandre, og gutten savner mors nærhet fordi Dina ikke tar særlig hensyn til barnet, fordi hun er interessert i andre ting som å spille cello og ri på hest alene.

4.1.1.2e Niels

Noen scener som viser intoleransen mellom Jacobs stesønn Niels og Dina er også utelatt. Etter at Dina finner en feil i krambods regnskapsboka som Niels har fylt ut, ønsker hun å få jobb på krambodskontoret som tilhører Jacob:

– Nei du vil vel ikkje at non skal sjå at du ikkje kan telle ordentlig! Tallan forsvinn i bøkern dine - som dogg i gress! Ka? Men tall forsvinn aldri førr bestandig. Det berre ser slik ut for dem som ikkje forstår. (Wassmo 1996, s. 130)

Tallene stemmer ikke i regnskapet fordi Niels stjeler penger fra krambods fortjeneste, og han vil åpenbart ikke at Dina skal finne det ut. Derfor får hun heller ikke denne jobben. I tillegg sprer Niles rykter om at Dina og Stine lever som et ektepar:

Dina så nesten ømt på ham, mens hun sa: - Æ hør han Niels har god greie på ka slags liv ho Stine og æ bedrive. At vi skal leve som ektefolk! (Wassmo 1996, s. 196)

Leseren kan lære mer om det dårlige forholdet mellom Dina og Niels i boka, men å utelate denne delen endrer ikke seerens forståelse av forholdet mellom de to, ettersom det dårlige forholdet er tydelig synlig andre steder i filmen, for eksempel når de krangler om det var Niels som gjorde Stine gravid.

4.1.1.2f Anders

Scener som skildrer Jacobs stesønn Anders og Dina som har et nært forhold er utelatt fra filmen. Seerne ser verken det hvordan Dina forteller Anders om hvordan hun har oppdaget at Niels hadde stjålet penger fra krambods inntekter. Eller at Anders ønsker å ta Dina til legen etter Dinas spontanabort:

Da de gled opp mot Sandtorv, ville Anders i land for å hente doktor. Men Dina freste.
– Han har slikt å gjør som å bær utover ka som feile, sa hun.
– Men om du forgår, Dina? Om du får en ny blodsturt? (Wassmo 1996, s. 393-394)

I tillegg nevner Dina også for Anders at hun ønsker å skrive et testament der Anders arver skippen «Mor Karen».

Sammenlignet med filmen er forholdet og omsorgen mellom dem dypere i boka, og ligner noe på vennskap og søskenskap, men samtidig har mannen også noen følelser av kjærlighet for Dina. Selv

om det må nevnes at det er tydelig for seeren at dette er en mann som Dina alltid har et vennligere forhold med sammenlignet med de andre mannlige personer, og det er aldri noen krangler mellom dem.

4.1.1.2g Karen

Boka skildrer forholdet mellom Dina og Jacobs mor, Karen, som om de har et mer utviklet forhold, ettersom de tilbringer mer tid med hverandre, og den gamle kvinnen er en som bryr seg mye om Dina, spesielt etter at sønnen Jacob døde. Karen ser på Dina som sitt barn. Som når Karen tror at noen i huset har stjålet vin fra vinlageret, men når hun finner ut at det var Dina som drakk vinen, roer hun seg ned og er klar til å umiddelbart bestille en større porsjon vin slik at Dina ikke trenger å gå glipp av det:

Men da de bestilte neste vin- og brennevinsforsendelse, var det egen kvote til ungfrua. Som hun selv rådde over på alle vis. (Wassmo 1996, s. 116)

Den gamle kvinna besøker Dina av og til, for eksempel etter at Jakob hadde dødd eller etter at Dina hadde spontanabort.

Dinas sott gikk hardt innpå Mor Karen. Hun stavret seg over gården og satt hos, leste høyt og konverserte et par timer hver dag. (Wassmo 1996, s. 400)

Og i forbindelse med Karen er scenen der hun kollapser og begravelsen hennes også klippet ut fra filmen.

Det er få scener relatert til Karen i denne filmen, noe som hindrer tillit i å bygges opp mellom Dina og Karen. Derfor kom ikke Karens død med i filmen, den har ingen emosjonell bakgrunn. For seeren er ikke Karen en viktig nok person.

4.1.1.3 En annen utelatt del

I tillegg så er det noen gjennomgående momenter i boka som ikke har blitt med i filmen.

4.1.1.3a Det gamle testamentet

Én del som ble utelatt fra filmen, er at det i begynnelsen av hvert kapittel i boka er et avsnitt fra *Det gamle testamentet*.

DIN STEDMOR SKAL DU IKKE HA OMGANG MED; HUN ER DIN PARS HUSTRU. (Tredje Mosebok, 18. kap., 8. v.). (Wassmo 1996: 331)

I boka er avsnitt fra *Det gamle testamentet* knyttet til det som skjer i kapitlet for å gi en pekepinn om kapitlet. Det gamle testamentet er utelatt fra filmen, noe som fjerner det religiøse motivet for seeren.

4.1.2 Forkorting

I filmen er få dialoger mellom personer forkortet sammenlignet med boka, men ett eksempel skiller seg mer ut enn de andre fordi dialogen er gjort veldig kort sammenlignet med de andre.

4.1.2a Stine er gravid

Et godt eksempel på forkorting er dialogen mellom Dina og Stine når Dina får vite av Stine at sistnevnte har blitt gravid av Niels. Det er ikke tydelig hvorfor Stine prøver å skjule dette, det kan være at hun prøver å beskytte mannen fordi Dina og Niels er på dårlige forhold eller at hun skammer seg, eller noe annet. Men Dina vil finne det ut, slik at hun kan få mannen til å oppfylle sine faderlige plikter, ettersom det å få et barn uten å være gift er tabu på den tiden, og Dina vil beskytte en kvinnes ære.

I boka er denne delen beskrevet slikt:

- Om du ikkje vil fortell mæ kem som e barnefaren, så. Han kan gje dæ oppreisning, så kan æ ikkje ha dæ her.
- Men der går'kje an, gråt Stine.
- Koff ør går det'kje an?
- For han e en fin mann.
- Då e han ikkje her på Reinsnes?
- Stine gråt.
- E han fra Strandstedet?
- Stine snøt seg og ristet på hodet.
- E han fra Sandtorg?

Slik holdt Dina på til hun fikk rede på det hun egentlig alt visste. At Niels var barnefaren. (Wassmo 1989: 172)

Og scenen i filmen er fremstilt slik:

- Stina? What is it?
- I am going to have a baby.
- Who by? (1:18:53)

Stine svarer ikke i filmen, men det følger en scene hvor Dina snakker med Niels om dette.

Dette eksemplet viser at teksten i filmen er gjort kortere sammenlignet med tidligere teksten. Til tross for at teksten er avkortet, forblir emnet det samme, det vil si hvem er barnets far. Hvis forfatteren i boka har forsøkt å skape mer spenning for leseren med denne scenen, har filmskaperne forsøkt og oppnådd den samme dialogen kompakt og seeren vil få de samme følelsene som leseren av boka, nemlig at Dina får det hun vil, det vil si finne ut her hvem barnets far akkurat er.

4.2 Augmentasjon

I tillegg til minking av deler i originalen har filmskaperne også utvidet en del. Her diskuteres to typer augmentasjon, som ble nevnt i teoridelen: ekstensjon og ekspansjon.

4.2.1 Ekstensjon

Her er fire eksempler på scener som ble lagt til filmen, men som ikke finnes i boka.

4.2.1a Stormnatt

En scene som ikke finnes med i boka, men finnes i begynnelsen av filmen er natta før Dinas mor dør. Stormen er en advarsel av den forestående ulykken. Filmene begynner med at Dina, omtrent fem år gammel, ligger i senga og ikke får sove fordi det stormer ute, og en sterk vind har blåst opp vinduet. Dinas mor, Hjertrud, stormer inn på barnerommet og klemmer henne. Om morgenen

våkner faren med en støkk og ser at kona og datteren sove i senga ved siden av ham. Denne scenen etterfølges av en vaskedag, der Dinas mor dør.

Boka begynner derimot med en prolog der Dina dreper mannen sin Jacob, akkurat som i filmen, ved å dytte ham ned fra en klippe. Og så følger det første kapittelet om vaskedagen, hvor bondekvinnene, sammen med Dina og Hjertrud, er i vaskehuset og så skjer det en ulykke. Så boka har begynt med et blikk på fremtiden og filmen har begynt med et lite tilbakeblikk, noe som skaper en kontrast mellom de boka og filmen.

Denne filmscenen lar seeren se mer detaljert, nærheten mellom Hjertrud og Dina, hvordan mora går for å sjekke om barnet har det bra om natta, og hvordan Dina liker all nærheten hun får fra mora. Siden denne scenen er helt fraværende i boka for leseren, er forholdet mellom mor og datter skildret mer nærmere i filmen. Noe som gir mer informasjon om forholdet mellom dem.

Farens skrekk om morgenen kan tyde på hans dårlige magefølelse om at noe er i ferd med å skje – han vil miste kona si samme dag. Stormen er et varsel om noe vondt som kommer. Filmskaperne har lagt til disse scenene en sterkere kjærlighet mellom mor og datter, samt en dårlig forutelse om en forestående ulykke. Boka begynner med et dødsfall i prologen, som derfor noen ganger har en sammenheng med Hjertruds død som umiddelbart vil følge. Filmskaperne har også beholdt en advarende melding i filmen, men de avslører ikke for seeren hva som vil skje i fortellingens fremtid.

4.2.1b Sorg

Denne scenen antyder at Dina ikke liker det når folk som står henne nær forlater livet hennes. En scene er lagt til der Dina, i sinne og fortvilelse, kveler Lorch ved å tvinne slipset hans fordi Dinas far sparket ham og Lorch nå må forlate landsbyen. For Dina er dette en veldig viktig person, som en farsfigur, og hun er ikke klar for at han skal forsvinne fra livet hennes.

Lorch venter på båten ved bådhavna, som han skal forlate permanent til Dinas barndomsgård. Dina nærmer seg mannen, griper sløyfen hans og vrir den noen ganger slik at Lorch begynner å kveles, så sier Dina «You mustn't! You mustn't leave me!» (0:27:30). Lorch prøver ikke å redde seg fra Dinas grep. Men når han faller på knær, høres det et rop fra båten som nærmer seg, hvorpå Dinas hånd slipper fra slipset. Lorch hoster og sier så «I understand» (0:28:23) og så drar han til skipet.

Scenen som er lagt til filmen gjør Dinas karakter mer desperat etter seeren, men samtidig holder den et visst snev av sinne inni seg fordi hun hindrer Lorch i å få luft inn i lungene hans. Og det skaper spenning i fortellingen, ettersom seeren ikke vet hvordan den kan ende.

4.2.1c Handel i Bergen

En scene er lagt til filmen som viser hvor klok og oppmerksom Dina er. Dina er i Bergen med mannen sin Jacob, og han drøfter handelsavtale med tre menn, angående prisene på molter som Jacob ville eksportere. Jacob er klar til å godta mennenes tilbudte pris, men Dina griper inn og sier at bjørnebær er verdt mer om vinteren. Og avtalen som mennene tilbyr er ikke verdt nok.

- Don't do it!
- Sorry?
- The price he's quoting for cloudberries is much too low.
- Pardon me, madam. We're trying to do business here!
- The deal you're proposing is based on a market price at the moment. But come winter, the price would be almost double that. Is that not so, sir?
- Are you implying that I will try to cheat a good and longstanding business associate?
- No that just strikes me that you are more stud businessman than my husband.
- Madam, quite frankly, I think you should leave.
- My wife stays.
- Oh, and I would love a cigar! (0:39:40)

Og det er slik scenen slutter, seeren er ikke helt sikker på om en ny avtale ble inngått eller ikke.

Med denne scenen har filmskaperne vist i filmen hvor klok Dina er, hun lar ikke folk utnytte henne eller de hun bryr seg om. Bokas forfatter har også vist Dinas kloke side når hun finner en feil i krambods regnskapsbok som filmskaperne ikke inkluderte i filmen. Slik at det ikke endrer filmseerens forståelse av Dina fra leserens.

- Æ trur'kje han Niels e kapabel tel å regne rett bestandig, mumlet hun og bet seg i pekefingeren
- Hvordan det? Han har ikke drevet med annet i årvis.
- Tallan hannes blir borte. Han Lorch ville ha sagt at regnestøkket va galt. (Wassmo 1996: 129-130)

Filmskaperne skapte dermed en ny scene for seeren med sine tillegg, som fortsatt etterlater inntrykket av Dina som klok kvinne.

4.2.1d Dinas graviditet

Det er lagt til en scene som viser at Niels er oppmerksom på muligheten hvordan han kan manipulere Dina. Dina drar ikke i begravelsen til mannen sin, Jacob, men blir hjemme og ligger med stallgutten Tomas, noe som resulterer i at Dina blir gravid, som også er med i boka.

Men i filmen er Niels vitne til at Tomas forlater Dina etterpå. Niels nevner til Anders at hvis Dina er gravid med Jacobs barn, da skulle kvinna ha ligget med Jacob da han lå på dødsleie:

- Haven't you been wondering?
- About what?
- It's may now.
- Yeah
- So that means that, Jacob would have had to have done it when he was dying. How can she be carrying his child?
- Jesus (0:58:00)

Senere, når Niels nekter å være faren til Stines barn, noe han egentlig er, prøver han å ta opp temaet om hvem Dina skal få barn med. Han viser at han vet at det ikke kunne ha vært Jacobs, men det bryr Dina ikke seg om fordi hun vet at hun har mer makt enn Niels:

- I suppose it wasn't you who raped her.
- Who are you, to walk here, to my office? Who is the father of your child? – She's done it before. She's lying.
- I give you a choice, ether you marry Stina or you leave Reinsnes. (1:19:45)

I filmen blir seeren vist at Niels listig, og at Dina er urokkelig. Med disse tilleggene viser scenene at Niels tror han kan få litt kontroll over Dina for å beskytte seg mot henne. Men Dinas mangel på reaksjon tyder på at ingenting vil avskrekke henne, og hun ikke kan manipuleres. Denne viser det dårlige forholdet mellom Dina og Niels. Som nevnt i *eksisjon*, var det noen dårlige scener utelatt fra forholdet deres, men dette har blitt lindret med dette nye tillegget.

4.2.2 Ekspansjon

Her er tre eksempler på hvordan eksisterende innhold i boka har blitt utvidet enda mer i filmen.

4.2.2a Første møte

Filmen inkluderer et ekstra moment der Leo, Dinas fremtidige store kjærlighet, ser Dina for første gang i Bergen, blant en stor folkemengde der alle ser på en manns henrettelse. Mannen som skal henrettes får sterk øyekontakt med noen. Leo snur seg for å se hvem mannen, som skal henges ser på, og ser at ei kvinne (Dina) som intenst betrakter mannen som skal snart dø. Senere, når Leo først ankommer Reinsnes, forteller han Dina at han så henne den gangen i Bergen.

You do realize we met one another before? In Bergen. I saw you in Bergen. (1:15:57)

Det er en scene i boka der Dina, og den henrettede mannen får øyekontakt, men Leo er ikke der for å se på.

Denne scenen skaper et tidligere forhold mellom dem som ikke står i boka, og skaper et større bilde for seeren. Når man ser filmen, virker det først som om Leo bare er veldig interessert i Dina og reaksjonen hennes i Bergen. Men på slutten av filmen, når man tenker tilbake på øyeblikket hvor Dina var interessert i henrettelsen og døden, er det en scene som advarer Leo om hva slags kvinne han snart vil bli involvert med. Men mannen er for fascinert i kvinna til å se noen faretegn før det er for sent, som Dinas sterke interesse for døden, som oppsto etter at mora hennes døde.

4.2.1b Musikkens makt

Boka inneholder en scene som har gjort hjemmelæreren Lorch til den lille Dinas hjelper. Han hjelper jenta å overvinne vannfrykten hennes. Både i boka og filmen vil ikke Dina vaske seg etter moras død fordi hun har vannskrekk, som kommer av at mora hennes døde i kokende vann.

Boka nevner ikke hvordan hun overvant denne frykten og begynte å vaske seg. Men filmen inkluderer en scene som viser hvordan den skitne lille Dina endelig lar tjenerne å vaske henne etter moras død. Det lar hun dem gjøre bare når Lorch spiller cello for henne. Jenta er for fascinert av lyden av instrumentet til å skjønne noe annet.

Lorch was magic. He turned up a music and let it flow through the house like an ice-cold mountain stream. There was no danger in water when he played it. (0:15:02)

Det er lagt til en scene i filmen som faktisk viser det samme bildet av Lorch og Dinas forhold som i boka – mannens omsorg for Dina og Dinas tillit til mannen. Denne understreker for betrakteren det sterkere båndet mellom dem.

4.2.2c Brevet til Leo

Filmen inkluderer innholdet i Dinas brev til Leo, mannen Dina elsker. Både i boka og i filmen skriver Dina et brev til Leo. Leseren av boka kjenner ikke til innholdet i dette brevet. Så filmskaperne har sett en mulighet til å lage et innhold til dette brevet:

My darling Leo

Pushkin wrote, I love you, love you even as I rage at myself for this obsession. And as I make my shamed confession, *despairing* at your feet. Leo, I had this terrible dream, that you are wandering about carrying Pushkin pistol and I am left alone. Your child is growing inside me. I know of no fine words to do with love, they wither like flowers, when I try to pick them. Leo before you came death was safe, but now I want to be with you. I want to be your mission. (1:39:17)

Seeren får vite at det er et kjærlighetsbrev. Med dette brevet blir Dinas følelser brakt frem i lyset, og understreket for seeren hvor mye Dina elsker Leo. I filmen gir det å kjenne innholdet i brevet dybde og detaljer til historien deres. Men det gir egentlig ingen ny kunnskap, ettersom også leserne vet at Dina elsker Leo, noe som for eksempel blir tydelig når Dina forteller Leo, resolutt, at de skal gifte seg.

4.3 Endringer

I tillegg til det ovennevnte, ble det gjort en del andre endringer i filmen sammenlignet med boka. Her er noen eksempler på *transmotivasjon*, *diegetisk transponering* og *pragmatisk transformasjon*.

4.3.1 Motivasjon

Det er to viktige scener i filmen der et motiv legges til som ikke var med i boka.

4.3.1a Dinas spontanabort

Det første viktige motivet som er blitt lagt til i filmen, er årsaken til at Dina har en spontanabort, hun hadde blitt gravid av Leo. Dina skal nemlig møte Leo, som sitter i varetekt og ble arrestert for å være mistenkt i riksspionasje ettersom noen ord i Pusjkin-boka hans var understreket og boka havnet i hendene på feil personer.

Dina og Leo snakker til vekten sier at tida er ute. Dina er ikke klar for å dra enda, og når vekten tar på Dinas skulder, slår Dina vekten i ansiktet, hvoretter vekten lener seg over Dina og sparker henne i magen, noe som fører til spontanabort på vei hjem.

Boka skildrer også Dinas spontanabort, men grunnen til det er ukjent. Det virker mer som om det var en spontanabort av naturlige årsaker siden ikke alle svangerskap er varende.

Dette tillegget av et motiv betyr at filmskaperne har sett en mulighet til å legge grunnen til Dinas spontanabort, noe som gjør filmen dystre med voldsscene. Denne scenen viser også Dinas maskuline oppførsel og det faktum at hun føler seg lik den mannlige halvdel, ettersom hun er den første som slår vekten. I tillegg tilfører denne scenen drama, noe som gjør filmen mer anspent, men også mer spennende for seeren. Og det viser Dinas maskulinitet fordi hun er den første til å slå.

4.3.1b Leos tilbakekomst

Både i boka og filmen besøker Leo Reinsnes av og til, men han ønsker ikke å bli der permanent slik Dina vil at han skal fordi han føler at det ikke er nok for ham. På slutten av filmen har man lagt til et motiv som forklarer hvorfor Leo kom tilbake til Reinsnes etter at han har blitt løslatt fra varetekt. Og det er fordi Leo vet nemlig hvor Niels har oppbevart pengene han hadde sparte til Amerika-reisen sin. Siden Niels nå er død, vil Leo finne pengene, som ikke lenger er på gjemmestedet, fordi Dina allerede tidligere hadde tatt dem. Dina ser hvordan Leo leter etter pengene, og det oppstår en krangel:

-What are you doing?

-Do you know where the money is?

-Is that why you came back, because you needed money? Do you think, that you can come here, sow your seed and then just up and leave again?

-Sow my seed? Thousands of people are starving and here we stand talking about your breaking heart.
(1:50:30)

I tillegg blir filmseeren vist Leos hykleri, men også at Leo mener Dina ikke kan se forbi problemene sine.

I boka, etter å ha blitt løslatt fra varetekt, kom Leo for å besøke Dina i Reinsnes igjen som vanlig, men denne gangen bekjente han sin kjærlighet til Dina. I filmen har dette tillegget fått Leo til å se dårligere ut for Dina. Seeren får inntrykk av at Leo utnytter Dina.

4.3.2 Diegetisk transponering

Også noen handlingssteder i filmen har blitt endret sammenlignet med boka. Her er to viktige eksempler.

4.3.2a Benjamins fødsel

Den første stedsendringen gjelder stedet hvor Dinas sønn Benjamin blir født. I boka føder Dina sønnen sin inn på sommerfjøset. Dina har falt ned av hesten, og Tomas, stallgutten, finner henne, og tar henne med inn i bygget.

I filmen finner Tomas Dina et sted ute blant store steiner, i det som ser ut som en liten hule, og det er der Dina føder sønnen sin.

Den originale scenen fra boka ga filmskaperne en god mulighet til å forme hovedpersonens karakter, samt stedet der barnet hennes ble født, enda mer demonstrativt i filmen. I filmen er denne scenen mer primitiv og vill, fordi et barn blir født blant steiner, i friluft, og i tillegg er det mer karakteristisk for Dinas karakter. Med denne endringen er Dinas stahet mer fremtredende for seeren. Kvinna som ikke bryr seg om normer, eller i dette tilfellet, om at barnet er født utendørs.

4.3.2b Skyting

En annen stedsendring er stedet der Dina skyter Leo under en krangel. I boka skyter Dina Leo i skogen der de jakter på bjørn. Men i filmen skyter Dina mannen på en bro i nærheten av krambodskontoret.

Igjen har det vært en endring på handlingens sted. Denne endringen skjer fordi et nytt motiv er lagt til filmen (Leo kom tilbake til Reinsnes for å lete etter Niels gjemmede på krambodskontoret for penger). Denne motivasjonen fører Dina og Leo til den siste krangelen i filmens handling, på broen nær kontoret. Og det er derfor det ikke er nødvendig å legge til scenen fra boka, der deres siste krangel begynner i skogen når Dina finner ut at Leo planlegger å reise bort igjen. Leos plan om å reise bort er også til stede i filmen i krangelen.

Det bør også nevnes her at på grunn av endringen av stedet er det mulig å lage et lite tillegg til filmen, mer presist, en ekspansjon. Nemlig, bruker Dina føttene sine til å dytte Leo, som ligger på broen, ned i vannet. Seeren får inntrykk av at Leo døde fullstendig fordi han drukner. Dette fjerner muligheten for at Leo kunne bli reddet fra et skuddsår. Det fremskynder også mannens død, slik at filmen ikke drar ut for lenge. Leseren står uten tvil om mannen faktisk døde fordi Dina tenker at nå så mannen endelig mora hennes, Hjertrud, som er død, noe som antyder at Leo nå er i de dødes verden med Hjertrud:

Jag tar ham om hodet så han ikke skal ligge alene i mørket. Han har sett Hjertrud. (Wassmo 1996, s. 499)

4.3.3 Pragmatisk transformasjon

Her er en scene hvor det har skjedd en endring på grunn av *diegetisk transponering*, dvs.

4.3.3a Våpen

Det har skjedd en endring i våpenet Dina brukte til å drepe Leo. I boka tar Dina med seg en finnebørse, som hun kan bruke til å jakte bjørn, når hun og Leo drar på jakt i skogen:

Hun lo hardt, grep finnebørsa, og begynte målbevisst å gå innover i skogen (Wassmo 1996, s. 497).

I filmen holder Dina Leos personlige duellpistol, som hun fant i reisevesken hans. Vesken sto utenfor veggen på krambodskontoret, mens mannen lette etter penger (1:50:24).

Denne endringen skyldes at fortellingens sted har endret seg. Dina har ingen grunn til å holde en jaktpistol i denne scenen, så den har blitt erstattet med en mindre duellpistol som er innen rekkevidde og et logisk alternativ. Filmen har holdt seg tro mot boka så mye som mulig i denne scenen. Nemlig oppstår det en krangel på et sted der våpenet er innen rekkevidde. Selve historien endrer seg ikke mye med våpenbyttet, for sluttresultatet er det samme i begge, Leo blir drept.

5. Konklusjon og diskusjon

Formålet med denne bacheloroppgaven har vært å undersøke i hvilken grad filmen *Jeg er Dina* forholder seg trofast til Herbjørg Wassmos roman *Dinas bok*. Analysen har fokusert på hvilke deler filmskaperne har utelatt, hvilke elementer som er lagt til, og hvilke aspekter som finnes i både boka og filmen, men som er omformet i filmatiseringen. I tillegg har oppgaven sett nærmere på hvordan disse endringene påvirker fortellingen som helhet.

Analysen i denne oppgaven bygger på teorikapitlet, som tar utgangspunkt i utvalgte deler av Gérard Genettes *Palimpsests: Literature in the Second Degree*.

Filmen utelater flere scener som i romanen bidrar til å karakterisere hovedpersonen Dina og hennes relasjoner til bipersoner. Blant de utelatte scenene er en som viser Dinas sårbare og skjøre side – en dimensjon som ikke kommer tydelig frem i filmen. Dette fraværet påvirker hvordan seeren oppfatter Dina, sammenlignet med leseren. Samtidig er også scener som viser Dinas selvstendighet, rasjonalitet og omsorgsfulle natur utelatt, selv om disse trekkene i stedet formidles gjennom andre scener i filmen. De utelatte scenene knyttet til Dinas relasjoner har imidlertid ikke vesentlig innvirkning på hovedhistorien, og deres fravær endrer ikke publikums forståelse av forholdene mellom karakterene. Mange av disse scenene er knyttet til sidehistorier og ville forlenget filmen uten å tilføre vesentlig innhold til hovedplottet.

I tillegg er enkelte dialoger i filmen betydelig forkortet sammenlignet med boka. Likevel klarer filmskaperne å bevare essensen og stemningen fra originalteksten, slik at seeren får en lignende opplevelse som leseren.

Filmen inneholder også scener som ikke finnes i boka. Disse er lagt til for å utdype Dinas forhold til sentrale karakterer og for å styrke karakteriseringen. Til tross for disse tilleggene er det ingen tydelige forskjeller i hvordan karakterene fremstår i filmen sammenlignet med boka.

Videre finnes det scener som er hentet fra boka, men som er utvidet i filmen. Disse tilfører historien mer dybde, for eksempel ved å vise innholdet i Dinas brev, fremheve det sterke båndet mellom Dina og hennes elskede, og gi seeren et bredere bilde av handlingen. Et eksempel er introduksjonen av Leo, Dinas kjærlighetsinteresse, som i filmen vises tidligere enn i boka – i en scene som i

romanen ikke inkluderer ham. Slike tillegg gir seeren informasjon som leseren ikke nødvendigvis får, og bidrar til en mer detaljert forståelse av historien.

Det finnes også scener som er i både boka og filmen, men som er endret i filmatiseringen. For eksempel er stedet der Dinas sønn blir født endret fra et sommerfjøs i boka til et mer primitivt og dramatisk landskap i filmen. Eller en endring i mordvåpenet, for å bevare den narrative logikken. Enkelte scener får også nye motiver i filmen, som å forklare hvorfor Dina spontanaborterte, eller hvorfor Leo oppsøker henne etter løslatelsen.

Oppsummert viser analysen at filmen ikke klarer å overføre alle aspekter av boka, men hovedhistorien forblir intakt. Filmskaperne har gjort egne valg ved å utelate, legge til og endre enkelte elementer, noe som gjør at filmen ikke er en direkte kopi av boka. Likevel er filmen i stor grad tro mot romanens kjernefortelling.

Det kunne vært hensiktsmessig å strukturere analysen annerledes, for eksempel ved å kategorisere funnene etter karakter. Dette ville gjort analysen mer oversiktlig og lettere å følge. I tillegg kunne korte sammendragsavsnitt etter hvert hovedtema i analysen ha styrket leserens forståelse.

Litteraturliste

Borneda, Ole. (2002). *Jeg er Dina*. Nordisk Film Production.

Det Danske Filminstitut. (u.d.). *Videne om film. Jeg heter Dina*. <https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmdatabasen/film/jeg-er-dina> (Hentet: 10. mai 2025)

Genette, Gérard. (1997). *Palimpsests: literature in the second degree*. The University of Nebraska Press, s. 5, 229, 235, 238, 254–255, 258, 260–261, 294–296, 311–312, 324–325.

Gyldendal. (u.d.). *Herbjørg Wassmo*. <https://www.gyldendal.no/herbjoerg-wassmo/a-34654/> (Hentet: 09. mars 2025)

Gyldendal. (u.d.). *Hundre år*. <https://www.gyldendal.no/skjoennlitteratur/pocket/romaner/hundre-aar/p-10007847-no/> (Hentet: 09. mars 2025)

Gyldendal (u.d.). *Mitt menneske*. <https://www.gyldendal.no/skjoennlitteratur/romaner-og-noveller/mitt-menneske/p-10030347/> (Hentet: 12. mars 2025)

IMDb (u.d.). *I am Dina*. <https://www.imdb.com/title/tt0281924/> (Hentet: 27. mars 2025)

IMDb (u.d.). *I am Dina. Awards*. https://www.imdb.com/title/tt0281924/awards/?ref_=tt_awd (Hentet: 27. mars 2025)

KONGEHUSET (01. 02. 2007). *Herbjørg Margretha Wassmo*. <https://www.kongehuset.no/tildelinger.html?tid=29117&sek=&q=Wassmo&type=&aarstall=2007> (Hentet: 09. mars 2025)

Lothe, Jorid; Allkunne: Herbjørg Wassmo i Store norske leksikon på snl.no. Henta 17. april 2025 fra https://snl.no/Herbj%C3%B8rg_Wassmo

NRK (2011) *Slått til ridder og hyllet av kritikere*. <https://www.nrk.no/kultur/wassmo-slatt-til-ridder-i-frankrike-1.7553981> (Hentet: 09. mars 2025)

Svendsen, Trond Olav; Emilsen, Ann-Sofi S.: Amandaprisen i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 17. april 2025 fra <https://snl.no/Amandaprisen>

Wassmo, Herbjørg. (1996). *Dinas bok*. Gyldendal Norsk Forlag.

Resümees

TARTU ÜLIKOOL

SKANDINAVISTIKA OSAKOND

Iris Mõts

Dinas bok versus *Jeg er Dina*. Hva skiller boka fra filmen? / *Dina raamat* versus *Mina olen Dina*.

Mis eristab raamatut filmist?

Bakalaureusetöö

2025

Lehekülgede arv: 37

Käesolev bakalaureuse töö analüüsib seda, kuidas 1989. aastal välja tulnud Herbjørg Wassmo romaani „Dina raamat“ põhjal on valminud režissöör Ole Bornedali poolt 2002. aasta mängufilmiga „Mina olen Dina“. Film on võitnud kümme auhinda, raamat aga sellist tunnustust ei saanud.

Töö toetub teooria peatükis välja toodud Gérald Genette raamatule „Palimpsests: Literature in the Second Degree“, mille põhjal on uurimustöös võrreldud raamatut „Dina raamat“ ja filmi „Mina olen Dina“. Töö kasutab kvalitatiivset meetodit adaptatsioonianalüüsiks, tuginedes teooriapeatükis esitatud teabele. Analüüsis on jagatud kolmeks osaks, esimese on juttu vähendamisest, täpsemalt stseenides, mis filmi ei jõudnud, kuid on olemas raamatus. Teine osa hõlmab stseenide juurde lisamist filmi ning kolmandaks on muutused, ehk stseenid, mis on nii raamatus kui ka filmis olemas, kuid mõningate erinevustega.

Uurimisküsimused on järgmised:

- Mil määral on film jäänud truuks raamatus toimunule, ehk:
 - Mis filmist võrreldes raamatuga on välja jäetud?
 - Mis on filmi võrreldes raamatuga juurde lisatud?
 - Mis on nii filmis kui ka raamatus olemas, kuid filmis on võrreldes raamatuga ümber kujundatud?
- Kuidas need muutused mõjutavad lugu?

Olles kõrvutanud raamatut filmiga, siis on näha, et kõige suurem erinevus tuleb sellest, et film pole kõiki momente raamatust üle toonud. Samas on filmitegijad lisanud omalt poolt filmi mõningaid stseene juurde, mida raamatust ei leia, kui ka juba olemas olevaid pikemaks teinud. Peale selle on filmis stseene, mis on raamatust võetud, kuid filmitegijad on teinud omaltpoolt mõningaid ümber kujundamis, muutes paari asukohta, tapmis relva ning andes juurde ka mõningatele stseenidele motiive.

Filmist välja jäetud stseenid kaotavad osadest kõrvallugudest ära teatud sügavuse. Võrreldes lugemisel kogetuga ei muuda need nii väga vaataja arusaama peategelase suhetest teiste tegelastega. Kuid erinevust on näha peategelase kujutamisel, kes filmis kaotab ära oma hapra ja õnnetu poole, filmitegijad on üle võtnud raamatust Dina domineerivad ja kohati mehelikud küljed.

Filmi juurde lisatud stseenidega tuleb mainida, et neid on lisatud kohtadesse, mis on rohkem seotud teose põhiloo liiniga. Nendega on antud edasi loole sisukust ning selgust. Näiteks saab filmi vaataja teada kirja sisu, mida raamatu lugeja teada ei saa.

Annotatsioon

Töö eesmärk on analüüsida seda kui tõetruuks on jäänud film „Mina olen Dina“, mis põhineb raamatul „Dina raamat“. Ning uurida, kuidas need muutused lugu mõjutavad. Töö kasutab kvalitatiivset meetodit adaptatsioonianalüüsiks, tuginedes teooriapeatükis esitatud teabele. Analüüsis on jagatud kolmeks osaks, esimese on juttu vähendamisest, täpsemalt stseenides, mis filmi ei jõudnud, kuid on olemas raamatus. Teine osa hõlmab stseenide juurde lisamist filmi ning kolmandaks on muutused, ehk stseenid, mis on nii raamatus kui ka filmis olemas, kuid mõningate erinevustega. Kõige suurem erinevus tuleb sellest, et film pole kõiki momente raamatust üle toonud. Ning kõige enam saavad kannatada loo kõrvalliinid, millega kaob loo sügavus.

Märksõnad:

Wassmo Herbjørg norra, kirjandus, film, ekraniseering, adaptatsioonianalüüs

Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemise

Mina, Iris Mõts,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Dina raamat versus Mina olen Dina. Kui raamat tehakse filmiks. Mille poolest erineb film raamatust, mille põhjal see põhineb, mille juhendaja on Antonina Kostina,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

/digiallkirjastatud/

Iris Mõts

Tartus, 26.05.2025

Autorsuse kinnitus

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud käesoleva bakalaureusetöö ise ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli maailma keelte ja kultuuride instituudi skandinavistika osakonna lõputööde juhendist ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

/allkirjastatud digitaalselt/

Iris Mõts

Tartus, 26.05.2025

Lõputöö on lubatud kaitsmisele

Antonina Kostina

Tartus, 26.05.2025